

Heräämiseni

ARVID JÄRNEFELT

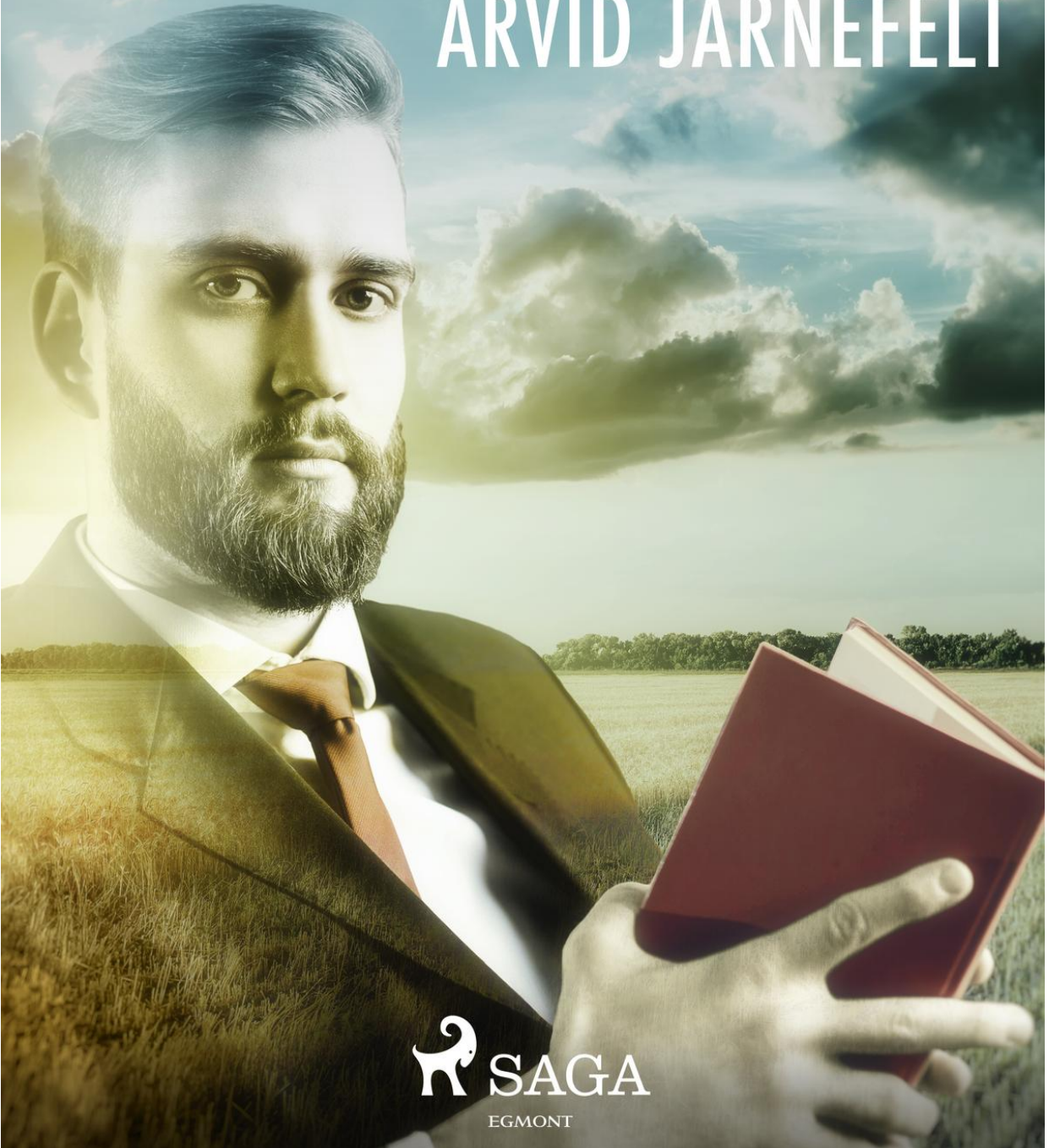

 SAGA
EGMONT

Heräämiseni

ARVID JÄRNEFELT

 SAGA
EGMONT

Arvid Järnefelt

Heräämiseni

Saga

Heräämiseni

Copyright © 1894, 2019 Arvid Järnefelt and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726072150

1. e-book edition, 2019

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com - a part of Egmont,
www.egmont.com

This book belongs to Rettighedsfri Bog (rettighedsfri@gmail.com).
Elisa Kirja. If the book is distributed illegally, the original purchase information can be identified.

HERÄÄMISENI

Arvid Järnefelt

Kustannusosakeyhtiö Kirja, Tampere, 1917.

Johdatus

Suhteeni Jumalaan nuoruudessa

Suhteeni ihmisiin nuoruudessa

Molemmat suhteet muuttuvat

Uusi oppi

Rakkaus kansaan

Minä luon itsestäni kuvan, jommoisena tahdon olla
uuden ympäristön silmissä

Elämä siirtyy tulevaisuuteen

Humaltuminen muuttuu tarpeeksi

Kaksinaisuuden huipulla

Kotona

Päätökseni

»Kristuksen opin henki»

Uuden suhteen syntyminen

Rakkaus

Mistä syystä en ruvennut tuomariksi

Tasa-arvoisuus

Tulevaisuus

Usko

Aivan kuin aamun valo valahtaa herätessä silmään, juuri
niin kolme vuotta sitten [ensimmäinen painos tätä kirjaa
ilmestyi v. 1894. A. J.] täytti olemukseni suuri henkinen
valo.

Tätä tapahtumaa sanonkin senvuoksi verrannollisesti heräämisekseni.

Ja niinkuin herätessä yö unohtuu ja mieli kokonaan kiintyy päivään, niin minäkin heti aloin tehdä ensimmäisiä tottumattomia liikkeitä uuden elämän valossa, enkä enää muistanut enkä ajatellut menneisyyttä.

Niin että vasta nyt, kun olen päättänyt kirjoittaa tästä heräämyksestä, minun täytyy lukijan vuoksi jälleen kääntyä entiseen elämään.

Ja etsiessäni sen johtavaa lankaa minä aluksi haparoin kuin hämäreiden unimuijosten seassa. Vaivalla näen siellä mitään järjestystä tai yhteyttä. Tuntuu kuin olisin kaiken aikaa ollut satunnaisten sokeitten voimien heiteltävänä, jotka minuun tulivat ja minusta menivät riippumatta tahdostani.

Mutta kun sitten syvennyn tuohon elämään, alkaa minulle vähitellen näkyä sen ajatus. Useimmat niistä asioista ja tapauksista, joita, tarkemmin mennyttä elämäni ajattelematta, olin tottunut pitämään sen tärkeimpinä asioina ja tapauksina, kadottavat nyt kaiken merkityksensä. Ja merkityksen saavat sitävastoin suhteet ja seikat, jotka hämärinä muistoina ovat enää vaivaloisesti pysyneet tietoisuudessa, joita minun täytyy erikoisesti unohduksista elvyttää, mutta jotka elvyttyänsä kummallisesti kasvavat ja levittävät valoansa hämäryyteen.- Koulunkäyntini, ylioppilas-, kandidaatti- ja lainopillinen tutkinto, häät, ulkomaanmatka ja muut semmoiset tärkeudet, joista kuvailin koko elämäni olevan muodostunut, himmenevät tuntumattomiksi; ja esille astuvat vähäpätöiset lapsuuden rukoukset ja toiveet, kärsimykset ja ajatukset, joiden luulin kuolevan kanssani ikuisiksi salaisuudeksi. Ei ole ollut minun elämäni tarkoitus niiden levottomien, usein intohimoisten ja ristiriitaisten pyrintöjen toteutuminen, jotka täyttivät tämän elämäni, nuoruudesta miehuuden

ikään asti. Kaikki nuo pyrkimykset ja tavoittelut eivät ole olemassa olleet toteutuakseen, vaan päinvastoin valmistakseen ja kypsyttyäkseen omaa vastakohtaansa, omaa täydellistä särkymistensä,-ja heräämistäni siihen elämään, jota nyt elän.

Nukkuva luulee unennäköä elämäksi. Mutta herännyt tietää, että se vaan on jouduttanut heräämistä elämään.

Ei mikään kirjallinen tehtävä liene niin vaikea, kuin oikean, täysin rehellisen kuvan antaminen omasta itsestä. Ulkomuodon voi helposti oikein kuvata, sillä minulla voi olla selvä kuva siitä, miltä muiden silmään näytän. Voin asettua ikäänkuin ulkopuolelle itseäni, sinne, mistä muut minua katsovat, ja sitten vaan kirjoittaa, mitä näen. Täten voin nähdä myöskin kaikellaisia tapojani, jopa luonteenikin ominaisuuksia-esimerkiksi, että olen epäluuloinen, että lepyn yhtä pian kuin kiivastun, että olen arka kunniastani ja niin edespäin. Mutta ihan toiselta tuntuu tehtävä, jos minun on kuvaaminen itseäni sisästäpäin, osoittaminen syyt ominaisuuksiini, esittäminen olentoni semmoisena, kuin voin olla vaan omissa silmissäni.

Kun ryhdyin itseäni tältä kannalta kuvaamaan, hämmästytti minua tehtäväni vaikeus. Se alkoi tuntua yhä enemmän voittamattomalta mitä lähemmäksi tarkoitustani koetin päästä. Tuskin olin pitkän miettimisen perästä saanut paperille jonkun piirteen, ja tuskin olin ennättänyt iloita sen onnistumisesta, sen kuvaavaisuudesta, kuin jo minusta alkoi tuntua, että suurempaa valhetta tuskin olisin voinut itsestäni kirjoittaa. Oma arvosteluni käänsi samassa hetkessä ylösalasin kaikki, mitä sain ajatelluksi ja suurella vaivalla puetuksi sanamuotoon.

Tahdoin muun muassa, perustuen nuoruuteni muistoihin, kirjoittaa itsestäni seuraavaa:

»Minä rakastan maalaista luontoa yli kaiken, koivuja, petäjiä ja pilviä;-rakastan maatyötä, hevosia, ajoa, vesiä,

veneitä;-rakastan konepyöriä, varveja, pajoja, rautateollisuutta, mitä hyvänsä käsin tehtävää vaihtelevaa työtä, joka kysyy ruumiillista harjaantumusta ja taitoa. Samalla minä rakastan yksinäisyyttä ja haaveilua, rakastan kirjoitella kertomuksia ja kuvauksia, mieltä, rakentaa filosoofisia teorioja. Kaikki yhteiskunnallinen virka- ja pakkovalta on minulle vastenmielinen; kammoon julkista esiintymistä ja yhteiskunnalliseen vaikutukseen ja valtaan pyrkimistä, mutta erityisesti sitä kilvoittelua, joka on näiden luonnollinen seuraus. Tahtoisin paeta tätä kaikkea, ja luulen, että valkoinen koivunrunko tai pilvien lomasta näkyvä iltataivas juuri siksi minua vetääkin semmoisella sammumattomalla kaipauksella puoleensa, että ne ovat vapaat siitä levottomasta kilpailun hengestä, jota tuntiessa sydän niin kipeästi sykähtää.»

Mutta kun jatkoin kuvaustani tähän suuntaan, hämmästyin yhtäkkiä sen virheellisyyttä. Minä melkein punastuin, kun ajattelin, että joku, joka minut tuntee, tulisi tuon valheellisen kuvauksen lukemaan. Ja tahtoisin nyt kirjoittaa ihan toisella tavalla:

»Minä olen kaupunkilaistyypin kiireestä kantapäähän; rakastan valtakatuja, ihmisjoukkoja; käytän paraimpia pukuja, jotka antavat minulle edullisen ulkonäön; liikun mielelläni valaistuissa juhlasaleissa; pyrin puhujalavoille ja muuhun julkiseen esiintymiseen; koetan päästä kaikkien yhteiskunnallisten laitosten perille; valitsen toimialakseni käytännöllisen lakimiehen työn, joka voi johtaa korkeimpaan yhteiskunnalliseen asemaan; antaudun intohimoisesti puolue-elämään; kilvoittelu on minun elämäni,-vaikutukseen ja merkitykseen pyrkiminen on minun uskontoni.»

Mutta siinä oli minulla edessäni kaksi kuvausta, jotka olivat melkein toistensa vastakohtia! Ensimmäinen oli ehdottomasti tosi, jos ajattelin itseäni ikäänkuin sisältäpäin,

omissa silmissäni, mutta särkyi heti, jos ajattelin jonkun muun sitä katsovan. Toinen sitävastoin oli tosi, jos ajattelin itseäni muiden mielteenä. Ainoastaan muiden mielteenä se oli minunkin mielteeni.

Ikäänkuin pelastuakseni tästä vaikeudesta minä vihdoin rupesin tutkimaan syytä juuri siihen, miksi tehtäväni oikeastaan tuntui niin pulmalliselta. Ja näin huomasin, että vaikeuden tuottaa juuri tuo omituinen kaksinaisuus olemuksessani. Minulla on kuva itsestäni sellainen, kuin tunnen olevani sisällisesti. Ja minulla on kuva itsestäni sellainen, jollaiseksi tahdon että muut minua mielessään kuvailisivat.

Tämän seikan merkitys niinmuodoin ei ole suinkaan siinä, että se estäisi minua antamasta oikeata ja yhtenäistä kokonaiskuvaa itsestäni, vaan päinvastoin juuri kaksinaisuuden ymmärtäminen auttaa minua pääsemään olentoni varsinaisille perille.

Sen sijaan, että siis katsoisin pois tästä kaksinaisuudesta, minä nyt koetan seurata sitä läpi elämäni, kertoa sen synnyn, kehittymisen ja päättymisen.

Ja tämän kertomuksen on vastaaminen, mitä minä olin ennen heräämistäni.

1.

Suhteeni Jumalaan nuoruudessa.

Suhteesta Jumalaan voi puhua kahdessa tarkoituksessa. Toinen suhde on ulkonainen, toinen sisäinen. Ulkonainen suhde on se, mitä minä järjen kannalta jumalasta ajattelen, mistä voin vapaasti keskustella toisten kanssa, minkä voin kieltää tai tunnustaa. Jumalan nimeä minä silloin sekä ajatuksissa että puheessa käytän vaan yleisen kylmän käsitteen merkitsemiseksi. Mutta sisäinen suhde jumalaan on riippumaton siitä, tunnustanko ulkonaisen jumalan

olemassaoloa vai kiellänkö sen, riippumaton järjen päätelmistä. Semmoisena jumalan nimi ei ilmaise toiselle ainoastaan käsitettä, vaan avaa hänelle näköluukun minun syvimpään sieluuni. Eikä tätä nimeä voi silloin edes lausua pakottamatta itseään.

Sisäinen suhde Jumalaan syntyy aikaisessa lapsuudessa, silloin kuin ensimmäiset elämänkysymykset astuvat ihmisen eteen. Nämä kysymykset saattavat myöhempään ikään päästyä näyttää vähäpätöisiltä, ja sentähden se harras rukous taikka hätäinen avunpyyntö, joka silloin kohosi lapsellisesta sydämmestä, myöskin näyttää merkityksettömältä. Mutta kerran perustuneen suhteen muisto pysyy aina, ja se jatkuu yhtä lapsellisena kauas miehuuden ikään, silloin tällöin puhjeten tietoisuuteen vaikeiden tapausten sattuessa, vaikka elämä muuten olisi kuinkakin Jumalasta vieroittunut. Nuori ihminen, joka juuri on ylpeästi julistanut kieltävänsä jumalan olemassaolon, saattaa hetkeä myöhemmin sisässänsä rukoilla tai vedota omaan Jumalaansa, vähääkään ajattelemta, että olisi menetellyt ristiriitaisesti. Sillä hän ei tule ajatelleeksikaan, että nuo kaksi jumalaa, se, josta puhutaan, ja se, joka on jonakin parina hetkenä hänen sisässänsä elänyt, olisivat sama olento. Joskus ihmiset, tärkeinä ja ratkaisevina hetkinä, puhuvat toistensa kanssa tästäkin elävästä Jumalasta. Mutta ei kukaan voi tulla ajatelleeksi kieltää semmoisen Jumalan olemassaoloa. Ihmiset kieltävät sanoissa ja kirjoituksissa ainoastaan niitä ulkonaisia jumalia, joita he itse tai toiset heistä ovat sanoissa ja kirjoituksissa pystyttäneet. Tosin saattaa ihminen ajatuksissaankin kieltää jumalan, mutta silloin hän ajattelee jotakin väittelyä, jossa hän jo ennen oli menestyksellä esiintynyt kieltäjänä, tai muistelee jotakin kirjaa, jossa oli lukenut jumalaa kieltävän teorian. Hän ei sillä hetkellä ajattele eikä muista vanhaa suhdetta omassa

sydämessänsä. Mahdollisesti hän ei ole sitä tuntenut eikä tarvinnut sitten lapsuutensa. Mutta jos hän sitä jumalaa ajattelisi, niin ei hän kykenisi kieltämään; sillä se oli hänen sydämessään. Silloin perustunut suhde on hänen oma kokemansa tosiasia, jota käy kieltäminen yhtä vähän kuin sitä, mitä näkee tai käsin tunnustelee.

Ei ole kauan siitä kuin tulin tähän johtopäätökseen,- vasta silloin, kuin rupesin tarkemmin ajattelemaan entisyyttäni.

Sillä vielä äskettäin olin täydesti vakuutettu siitä, että minä nuoruudessani kokonaan kielsin Jumalan.

Olimme ennen kotopiirissä äärimmäisiä vapaa-ajattelijoita. Emme rakastaneet polvistumista, messuja, saarnoja, veisausta,-emme koko noita sunnuntaimenoja, jolloin ihmiset kokoontuvat julkista rukousta pitämään, »jumalaa palvelemaan.» Se elämän hienous ja ylevyys, jota me saatoimme ajatella, oli aivan vieras sille jumalalle, joka esiintyi virsikirjoissa ja raamatuissa raakojen lauseiden ja epähienouksien keskellä, jotka jumalan ohessa kertoivat perkeleistä ja enkeleistä ja kaikellaisista meille oudoista juutalaisista käsitteistä.- Kristinopilla ei ollut myöskään mitään jalansijaa meissä. Kaikki se, mitä sanotaan pääasiaksi tässä opissa, se oli meille vastenmielistä ja loukkaavaakin. Semmoinen oli etupäässä lunastusoppi, joka meistä tuntui jonkinlaiselta uhritoimitukselta-hiukan vaan muodostuneelta-niin että uhrieläimen sijassa oli uhri-ihminen. Kun pakanain jumala tahtoi leppyäkseen eläimen verta, hyväksyi kristittyjen jumala ihmisveren syntiinlangenneiden lunnaiksi. Molemmat tapaukset edellyttivät leppymätöntä, vihaista jumalaa, jota ainoastaan orjan hengessä syntyneet ja kasvaneet ihmiset saattoivat kunnioittaa. Niinikään oli kolminaisuuden oppi meille vieras. Me emme voineet ymmärtää jumalaa, joka antoi ihmisille järjen, mutta käski uskomaan semmoista, mikä on

tälle järjelle mahdottomuus, hullutus.-Eryityisesti vastenmielinen oli meille myöskin kristittyjen puhe siitä, että tämä maailma oli jonkinlainen surunlaakso, nimenomaan ajottu ihmiselle valmistuspaikaksi taivaalliseen iloon, heidän taipumuksensa jakaa ihmiset uskovaisiin ja epäuskoisiin, ja heidän luulonsa, että jumala oleskelee vaan heidän seuroissaan kuunnellen heidän huokauksiansa ja jättäen kaiken muun ihmislauman selkensä taa. Semmoinen jumala, joka heidän tavallansa ylenkatsoi taidetta eikä ymmärtänyt pyrkimistä taiteelliseen totuuteen,-joka viihtyi vaan siellä, missä veisattiin, rukoiltiin ja notkisteltiin polvia, semmoinen jumala jouti meidän puolestamme hyvin jättämään meidät selkensä taa. Kurjin kaikesta oli meidän mielestämme oppi helvetistä ja sen polttavasta kidutuksesta yhdeltä puolen, ja toiselta puolen oppi taivaan ilosta ja paratiisista, joka odotti nöyriä kirkonkävijöitä ja virsikirjan viljelijöitä. Ei ollut meistä miehekästä pelätä uhkaa, yhtä vähän kuin myöskin imarrella itselleen palkintoa.

Mutta vaikka näin katsoin olevan syytä melkein ylpeillä siitä, etten tunnustanut mitään uskontoa, vaikka sekä puheissa että teoissa, sekä kotona että toverien piirissä kielsin kaikki jumalat, ja vaikka tällöin luulin olevani täysin rehellinen ja avomielinen, niin minulla oli yhtäaika tietoa, tai ehkä paremmin muisto toisesta jumalasta, joka kuului sisäiseen maailmaani ja jolla ei ollut mitään tekemistä uskonnon opetuksen, ei julkisen jumalanpalveluksen, eikä edes sen kanssa, mitä näistä aineista itse puhuin tai teorian kannalta ajattelin. Aivan riippumatta kaikesta tästä oli minussa syntynyt jumaluuden ensimmäinen tunto ja perustunut se Jumalan ja minun välinen suhde, joka tajunnassani on laadultaan ja luonteeltaan niin määrätty.

Sen synnyn juuri on seuraava.

Jo aikaisesta nuoruudesta pitäen minua vaivasi eräs pahe, joka ei ole painanut leimaansa ainoastaan nuoruuteeni vaan sittemminkin ja jo muodostuneena on ollut sisäisen elämäni pääkysymyksenä, ajatusteni ja surujeni keskuksena. Ijän karttuessa aloin yhä selvemmin ymmärtää sen turmiollisuuden. Suurena, salaisena häpeänä se minua painoi, värittäen kaikki silloiset ajatukset vastaisesta elämästäni ja omasta itsestäni. Minä aloin yhä enemmän pelätä, että koko tulevaisuuteni turmeltuisi, että tulisin tarmottomaksi ja kykenemättömäksi työhön ja jäisin kaikessa muista jäljelle.

Koetin sentähden kaikin voimin vapautua paheesta enkä koskaan luopunut tästä taistelusta. En ainakaan koskaan unohtanut, että kysymys oli taistelusta ja voittamisesta. Jos olisin sen tehnyt, niin olisi se minusta ollut samaa kuin jos olisin päättänyt suin päin häviöön heittäytyä.

Mutta pysyväisestä voitosta ei tullut mitään. Ja kun yhdeltä puolen minulle kävi yhä varmemmaksi tieto, että oli välttämätöntä voittaa, niin toiselta puolen yhä varmistuin siinä, etten sitä voi.

Ja niin aloin rukoilla.

Sain käsiini pienen kirjasen, joka käsitteli itsesaastutusta. Ja tässä kirjasesa sana, ettei itsesaastutuksen paheesta voi löytyä muuta pelastusta kuin harras rukous. Aloin hakea tämmöistä pelastusta rukouksen avulla.

Mutta ei rukouskaan minua auttanut eikä pelastanut. Rukouksissani minä tunsin Jumalan suuren, isällisen läsnäolon, joka kyllä lohdutti ja turvasi, mutta ei tehnyt sitä, mitä pyysin: ei vapauttanut minua paheesta. Hänen läsnäolonsa oli aivan sanaton; vaijeten se vetosi minuun itseeni antaen tuntea, etten ollut tehnyt kaikkea mitä voin. Kun sitten aloin pyytää voimaa, niin näin, että sekin riippuu minusta itsestäni, ja kun joskus kiusauksen voitoin, niin

tunsin, että olin voittanut omin voimin. Jumala oli vetäytynyt syrjään.

Mutta minä lankesin uudestaan ja yhä uudestaan.

Tuskin olin iloinnut siitä tyydytyksestä, minkä saavutettu voitto tuotti, ja tuskin olin tälle voitolleni rakentanut valoisamman tulevaisuuden, kun uusi kiusaus minut petti.

Voimakkaan kiusauksen hetkenä koko tuo Jumalan kanssa perustunut maailma meni, kiusauksen herättämän mielialan rinnalla, niin pieneksi ja mitättömäksi ja oli niin vähän puoleensa vetävä, etten voinut kuin heikosti muistaa sitä olleeksikaan. Minä muistin silloin vaan, että kysymys oli omasta tulevaisuudestani ja edustani, ja kun jo tiesin, että tulisin lankeemaan, niin en ollut tietävinäni muusta kuin vaan siitä, että tulisin menettelemään omaa etuani vastaan, vähän kevytmielisesti, mutta itse asiassa tulisin vaan olemaan samassa asemassa kuin tähänkin asti olin ollut, en parempi enkä huonompi.

Mutta lankeemuksen jälkeen muistin jälleen Jumalani.

Miksi hän oli vetäytynyt niin näkymättömäksi silloin, kuin hänen olisi pitänyt minua asioissani auttaa? Miten hän siis tahtoi, että minun olisi pitänyt häntä rukoilla? Pitikö minun pyytää, että hän ratkaisevalla hetkellä paremmin ja tuntuvammin muistuttaisi itsestänsä?

Lupaisinko, vannoisinko hänelle ja kirjoittaisin valani paperilapulle, jonka päättäisin lukea kiusauksen herättämän mielialan vallitessa?

Minä lupasin ja minä vannoin.

Mutta aivan niinkuin ennenkin kadotti jumala ja hänen ilmakehänsä kaiken merkityksen, kun tämä mieliala jälleen minut valloitti, tukkien joka suunnalta näköpiirini. Tieto, että menettelen vastoin omia toiveitani, tulevaisuuttani ja etuani ei taas ollut minulle mikään ratkaiseva pelotin.

Ja tämä kiusauksen mieliala saattoi minut unohtamaan myöskin erään toisen tärkeän seikan, joka rauhallisina

hetkinä oli minulla niin elävänä mielessäni.

Kysymys siitä, voitanko paheeni vai en, ulottui nimittäin paljoa laajemmalle kuin vaan siihen itseensä. Minulla oli muita suuria virheitä luonteessani, jotka minua vaivasivat ja hävettivät. Minä olin epärehellinen, olin laiska, huolimaton, kevytmielinen. Näistä kaikista helmasynneistä, jotka tekivät minut inhottavaksi omissa silmissäni, minun täytyi päästä; tunsin koko elämäni siitä riippuvan; tiesin, että jokainen valehteleminen saastutti minua yhä enemmän ja teki minulle totta puhumisen yhä vaikeammaksi; tiesin, että mitä kauemmin olin voittamatta velttouttani, sitä varmemmin se muuttui varsinaiseksi luonteekseni; tiesin ja tunsin, että jokainen synti yhä kiinteämmin kahlehti kykyni siitä irtaantumaan. Ja sentähden minulla oli nuoruuteni omassatunnossa aina elävä aije tehdä täydellinen, perinjuurinen muutos, kääntymys. Mutta se kaikki ehdottomasti riippui siitä, voitanko tuon pääpaheeni. Koko taisteluni kärki oli kääntynyt sitä vastaan. Minä en voinut mitään voittaa, ellen voittanut tätä. En voinut muuttua ahkeraksi, rehelliseksi, totta puhuvaksi, ja samalla kuitenkin jatkaa paheeni harjoitusta. Sitävastoin oli minulle taistelu muita paheita vastaan helppoa, jos olin onnistunut ajaksikin kukistaa tuon pääpaheen, ja toiselta puolen, joka kerta kun olin siihen langennut, minulta samassa meni mitättömäksi muita paheita vastaan alotettu työ. Se oli aivan kuin ollut kaikki turhaa vaivaa. Ja sama epätoivo, minkä lankeemus vaikutti yhtäällä, levisi joka paikkaan toisaallekin. Kaikki kääntymys, kaikki parannus, jota alituisesti ajattelin, riippui yksistään tuosta ainoasta voittamattomasta pääpaheesta.

Mutta, kuten sanoin, kiusaus ei edeltäpäin muistuttanut mieleeni kaikkea sitä epätoivoa, jolla se lankeemuksen jälkeen täyttäisi sydämeni.

Rauhallisina hetkinä minusta tuntui, että minun olisi pitänyt tehdä Jumalani kaikessa jokapäiväisessä elämässäni enemmän pääasiaksi, kuin mitä hän minulle oli, niin että olisin voinut alituisesti pitää häntä mielessäni ja alituisesti elää semmoisessa hengentilassa, kuin mikä minussa oli rukoillessani ja varsinaisesti tuntiessani Jumalan läsnäoloa.

Koetin rukoilla enemmän ja muistaa häntä niin usein kuin omilta toiveiltani ja asioiltani ja ajatuksiltani joudin.

Mutta eihän jumala voinut olla pääasia minun elämässäni niin, kuin hän oli rukouksissani.

Pitikö minun rukoilla, että hän muuttuisi pääasiaksi?

Vai pitikö minun sitä varten heittää ne ajatukseni ja toivomukseni, kaikki, mikä minua viehätti ja joka oli minulle pääasia, mutta tuntui olevan ikäänkuin ulkopuolella hänen ilmakehäänsä, se on, kaikkea sitä mihin hän minua kutsui?

Tämä kysymys ei esiintynyt minulle silloin näillä sanoilla, näissä lauseissa tai tämmöisessä ajatuksen muodossa. Lapsi, joka ei vielä osaa puhuakaan, voi kumminkin ajatella; ja aikaihminen voi tarvita hyvin monimutkaisia lausekäänteitä kertoakseen muille, mitä tämä lapsi ajattelee. Aivan samalla tavalla minä nyt vanhempana haen sanoja ilmaistakseni sitä, mitä nuoruudessani sanattomasti ajattelin.

Tämä kysymys ei myöskään alituisesti ollut minun edessäni. Jokapäiväisen elämän ensimmäinen henkäys sen saattoi puhaltaa haihduksiin. Ja ainoastaan sisällisen surun tai rukouksen aikana minä siihen palasin ja se muuttui eläväksi kysymykseksi.

Rukous tutustutti minua jumalaan. Oma rukoukseni loi minulle käsityksen Jumalasta.

Eikä niin paljon rukous, kuin se, ettei jumala kuullut minun rukouksiani. Sillä samalla kuin tämä asia oudostutti minua, se myöskin saattoi minut yhä uudistuvalla huomiolla tutkimaan sitä olentoa, jota rukoilin. Mitä oli se jumala,